

מחקר ישראלי: ניצולי שואה חיים כשבע שנים יותר, אך סובלים יותר ממחלות

החוקרים משערים כי הסיבות לתוחלת החיים הגבוהה הן כושר עמידות גבוה ומודעות מפותחת יותר לבריאותם, הנובעת מהטראומה שחו

עידו אפרתי 07.01.2019 05:24

ישראלים ניצולי שואה חיים כשבע שנים יותר בממוצע מילידי הארץ בני גילם — כך עולה ממחקר ישראלי שפורסם בסוף השבוע בכתב העת של איגוד הרפואה האמריקאי (JAMA). לפי המחקר, שערכו חוקרי המכון למחקר וחדשנות של מכבי שירותי בריאות, תוחלת החיים של ניצולי השואה היא 84.8 שנים לעומת 77.7 אצל ילידי הארץ.

הממצאים הללו מפתיעים לנוכח העובדה שלפי המחקר, ניצולי השואה סובלים ממחלות יותר מילידי הארץ. החוקרים מייחסים את התחלואה המוגברת לטלטלה הגופנית והנפשית שחו בתקופה השואה. במחקר השוו החוקרים בין כ-38 אלף ניצולי שואה לכ-35 אלף ישראלים ילידי הארץ, שנולדו בשנים 1911–1945. הנסקרים היו גברים ונשים במספר דומה, שנתוניהם נאספו בשנים 1998–2017. המחקר, שהתבסס על מאגר נתונים רחב של מבטחי מכבי, השווה את שכיחותן של מגוון מחלות בין הקבוצות, בהן מחלות לב, מחלות כליה כרוניות, מחלות ריאה, אוסטאופורוזיס (הידלדלות עצם), סוכרת, יתר לחץ דם וסרטן. החוקרים השתמשו במודלים סטטיסטיים שתיקנו משתנים כמו גיל, מין, מדד מסת גוף (BMI) ומצב סוציו-אקונומי. מהממצאים עולה כי ניצולי שואה נמצאים בסיכון מוגבר לשורה ארוכה של מחלות: יתר לחץ דם, מחלות כליה, מחלות לב, אוסטאופורוזיס, סרטן ודמנציה. כך, למשל, 83% מקבוצת ניצולי השואה סבלו מיתר לחץ דם, לעומת 66% בקרב ילידי הארץ. השמנת יתר היתה שכיחה בקרב 33% אצל ניצולי שואה, לעומת 26% אצל ילידי הארץ. הפערים בלטו גם במחלת כליות כרונית (31% לעומת פחות מ-10%), מחלות לב (14.8% לעומת 11.8%), אוטם שריר הלב (9.4% לעומת 7.8%), ושברים ואוסטאופורוזיס אצל נשים (28.4% אצל ניצולות שואה לעומת 22% אצל ילידות הארץ). זהו אינו המחקר הראשון שבחן את שיעורי התחלואה בקרב אוכלוסיית ניצולי השואה ומצא כי הם גבוהים יותר ביחס ליתר האוכלוסייה, אך מדובר במחקר הראשון שהתמקד בהבדלים בתוחלת החיים בינם לבין שאר האוכלוסייה.

גנטיקה או רוח?

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2017, בישראל חיים כ-200 אלף ניצולי שואה, שהיו חשופים למשטר הנאצי בשנים 1939–1945, 59% מהם נשים. כ-60 אלף חיו בתקופת השואה במחנות השמדה, מחנות ריכוז, גטאות, מקומות מסתור ומחנות עבודה. יתר הניצולים חיו במדינות שהיו נתונות תחת הכיבוש הנאצי או הפכו פליטים בגלל המשטר הנאצי.

תוחלת החיים בישראל היא מהגבוהות בעולם — 82.5 שנים: 84.2 אצל נשים ו-80.7 בקרב גברים. על פי המחקר הנוכחי, מי שתורם להעלאת תוחלת החיים בישראל הם למעשה ניצולי השואה — שאמנם חיים יותר, אך נאלצים להתמודד עם יותר מחלות. החוקרים משערים כי לגנטיקה יש חלק בכך, אך היא אינה הסיבה היחידה. לדבריהם, האנשים ששרדו את צעדות המוות הם אנשים בעלי כושר עמידות גבוה יותר. החוקרים כותבים, כי "ייתכן כי אלה ששרדו היו בעלי כושר עמידות גבוה

יותר, עם מאפיינים גנטיים, פיזיים ורגשיים טובים יותר", אשר בזכותם הצליחו לעבור את השואה. החוקרים מציינים במחקר, למשל, כי "נראה כי סטרס כרוני קשור לסיכון מוגבר לתמותה בקרב חולים עם טרשת עורקים. סביר להניח שתגובת הלחץ בקרב ניצולי שואה היא שונה, כך שהניצולים הללו פחות רגישים לתוצאות של תחלואה מסוימת". בנוגע לחסינות נפשית, הם כותבים כי "הוכח כי ישנם חיילים שחוו טראומה הקשורה ללחימה, ומצאו משמעות רבה יותר בחייהם אחרי החוויה הזו. החוסן מוגדר כמאפיין הסתגלותי של אנשים, שמאפשר להם להתמודד עם הטראומה ולהחלים ממנה". הסבר אפשרי נוסף שמעלים החוקרים לתוחלת החיים הגבוהה של הניצולים — חרף תחלואיהם — היא תפיסת עולם הקושרת חיים טובים עם שמירה על בריאות. החוקרים מציינים מחקר אחר שנעשה בישראל, שהשווה תפיסות של ניצולי שואה עם אלו של עולים לישראל לפני ואחרי מלחמת העולם השנייה, בכל הנוגע ל"חיים טובים". בקרב ניצולי השואה, התשובה "שמירה על בריאות טובה" כאסטרטגיה לחיים טובים הופיעה פי שניים יותר מבשתי הקבוצות האחרות. החוקרים משערים שתפיסה זו תורמת להארכת תוחלת חייהם. לדבריהם, ייתכן שחווית השואה חיזקה בתודעתם של הניצולים את הקשר בין שמירה על הגוף לבין הישרדות. הדבר בא לידי ביטוי בין השאר באיסוף מידע רפואי ובהקפדה על ביצוע הנחיות רפואיות ובדיקות.

החוקרים מצביעים על המחקר כמשמעותי להבנת המרכיבים שתורמים לתוחלת החיים הגבוהה בישראל, משום שהמאפיינים הגנטיים של ניצולי השואה עשויים להיות משותפים גם לדור ההמשך. עם זאת, כותבים החוקרים כי קיים צורך במחקר נוסף על מנת להרחיב את גוף המידע על תרומתה של תמיכה קהילתית להארכת תוחלת החיים בישראל, ועל החשיבות של ידע על בריאות להארכת החיים.